

Отримано: 6 листопада 2025 р.

Прорецензовано: 10 листопада 2025 р.

Прийнято до друку: 17 листопада 2025 р.

email: lana_sun@meta.ua

DOI: <http://doi.org/10.25264/2415-7384-2025-19-4-10>Білозерська С. І. Моральна самосвідомість як основа автентичного професійного іміджу студентів в процесі духовного зростання. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Психологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2025. № 19. С. 4–10.

УДК: 159.923.2:[378.015.31:17.022.1]

Білозерська Світлана Іванівна,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології,

Державний педагогічний університет імені Івана Франка,

м. Дрогобич, Україна

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0001-9636-1756>

МОРАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ ЯК ОСНОВА АВТЕНТИЧНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ДУХОВНОГО ЗРОСТАННЯ

У статті обґрунтовано роль моральної самосвідомості як ключового психологічного фактора, що детермінує розвиток професійного іміджу студентів вищих закладів освіти. Проаналізовано теоретичні підходи українських та закордонних науковців до трактування моральної самосвідомості як інтегрального психологічного утворення, що охоплює усвідомлення етичних принципів, цінностей, відповідальності за власні вчинки та здатності до морального вибору. Особливу увагу приділено взаємозв'язку моральної самосвідомості з духовним зростанням, яке проявляється через процеси самовдосконалення, самореалізації, формування гуманістичних і естетичних орієнтацій, а також інтеграцію універсальних цінностей у професійну поведінку.

На основі результатів множинного регресійного аналізу визначено відносний внесок різних компонентів духовного потенціалу у професійне становлення студента. Найсуттєвіший вплив мають характер та спілкування, а також моральна самосвідомість, яка є ключовим механізмом моральної рефлексії та формування автентичного, цілісного професійного іміджу. Додатковий внесок у позитивне професійне сприйняття забезпечують комунікативні навички, відповідальність та соціальні компетенції.

Отримані результати свідчать про необхідність цілісного підходу у професійній підготовці, який поєднує розвиток моральної самосвідомості, духовного потенціалу та соціальної компетентності, що є визначальними чинниками формування стійкої професійної ідентичності та ефективного професійного іміджу. Наголошено на значущості інтеграції морально-духовного компонента в систему професійної підготовки студентів.

Ключові слова: моральна самосвідомість, духовний потенціал, духовне зростання, професійний імідж, моральна рефлексія, цінності, професійне становлення, студент.

Svitlana Bilozerska,

Candidate of Psychological Sciences,

Associate Professor at the Department of Psychology,

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,

Drohobych, Ukraine

ORCID-ID: <https://orcid.org/0000-0001-9636-1756>

MORAL SELF-AWARENESS AS THE BASIS OF AUTHENTIC PROFESSIONAL IMAGE OF STUDENTS IN THE PROCESS OF SPIRITUAL GROWTH

The article substantiates the role of moral self-awareness as a key psychological factor that determines the development of the professional image of students of higher educational institutions. The theoretical approaches of Ukrainian and foreign scientists to the interpretation of moral self-awareness as an integral psychological formation, which includes the awareness of ethical principles, values, responsibility for one's own actions and the ability to make moral choices, are analyzed. Particular attention is paid to the relationship between moral self-awareness and spiritual growth, which manifests itself through the processes of self-improvement, self-realization, the formation of humanistic and aesthetic orientations, as well as the integration of universal values into professional behavior.

Based on the results of multiple regression analysis, the relative contribution of various components of spiritual potential to the professional development of a student is determined. The most significant influence is exerted by character and intelligence, as well as moral self-awareness, which acts as a key mechanism for moral reflection and the formation of an authentic, holistic professional image. An additional contribution to a positive professional perception is provided by communication skills, responsibility and social competences.

The results obtained indicate the need for a holistic approach to professional training, which combines the development of moral self-awareness, spiritual potential and social competence, which are determining factors in the formation of a stable professional identity and an effective professional image. The importance of integrating the moral and spiritual component into the system of professional training of students is emphasized.

Keywords: moral self-awareness, spiritual potential, spiritual growth, professional image, moral reflection, values, professional development, student.

Постановка проблеми. Сучасні соціокультурні трансформації, посилення морально-етичних викликів і дезорієнтація ціннісних пріоритетів у суспільстві зумовлюють необхідність переосмислення підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців. За цих умов особливої актуальності набуває проблема формування не лише належного рівня професійної компетентності, а й цілісного професійного іміджу, що відображає інтеграцію фахових знань, моральних переконань і духовних цінностей особистості.

Професійний імідж сучасного фахівця доцільно розглядати як багатовимірне особистісно-професійне утворення, яке не обмежується зовнішніми характеристиками чи комунікативними стратегіями, а ґрунтується на внутрішній системі моральних смислів, духовних орієнтирів і здатності суб'єкта до усвідомленої рефлексії та саморозвитку. У цьому контексті моральна самосвідомість постає як ключовий внутрішній духовно-ціннісний ресурс, що детермінує характер професійної поведінки, стиль міжособистісної та професійної взаємодії, рівень відповідальності й духовної зрілості фахівця. Саме вона забезпечує автентичність професійного іміджу, його внутрішню цілісність та узгодженість із процесами духовного зростання особистості.

Актуальність окресленої проблематики зумовлена загостренням кризи моральних орієнтирів у студентській молоді, поширенням явищ професійного вигорання на початкових етапах кар'єрного становлення, а також зростаючим суспільним запитом на гуманістично зорієнтованих, духовно зрілих і соціально відповідальних фахівців. Дослідження феномену моральної самосвідомості у контексті духовного розвитку студентів створює підґрунтя для розроблення ефективних психолого-педагогічних механізмів формування позитивного, стійкого та ціннісно зумовленого професійного іміджу майбутніх фахівців

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика моральної самосвідомості особистості має ґрунтовне теоретико-методологічне обґрунтування у працях вітчизняних і закордонних учених, які досліджували її в межах концепцій морального розвитку, духовного становлення та професійної самореалізації. У наукових підходах моральна самосвідомість розглядається як важливий чинник формування ціннісних орієнтацій, відповідальної поведінки та професійної ідентичності особистості.

Значний внесок у розробку проблеми моральної самосвідомості зробив Ж. Піаже, який пов'язував її становлення з процесами когнітивного розвитку особистості та переходом від гетерономної до автономної моралі. Учений підкреслював, що моральні судження формуються у взаємодії з соціальним середовищем і слугують основою саморегуляції поведінки та відповідального морального вибору [10]. У професійному контексті ці положення набувають особливої актуальності, оскільки сформована автономна моральна позиція студента зумовлює послідовність його професійної діяльності та створює підґрунтя для формування стабільного, внутрішньо узгодженого професійного іміджу.

Подальший розвиток ідей Ж. Піаже відбувся у теорії морального розвитку Л. Колберга, який розглядав моральну самосвідомість як поетапний процес переходу від доконвенційного до постконвенційного рівня морального мислення. За Л. Колбергом, вищі рівні морального розвитку характеризуються орієнтацією на універсальні етичні принципи, внутрішню відповідальність та здатність діяти відповідно до власних переконань [9]. Такі характеристики безпосередньо пов'язані з формуванням зрілого професійного іміджу, оскільки саме на цьому рівні моральна самосвідомість забезпечує автентичність професійного самовираження, що є основою позитивного іміджу, побудованого на довірі та етичній переконливості.

В екзистенційно-гуманістичному підході особливе значення мають ідеї В. Франкла, який інтерпретував моральну самосвідомість крізь призму пошуку сенсу життя та професійного буття. Учений наголошував, що ціннісно-сміслова спрямованість особистості сприяє збереженню внутрішньої цілісності, відповідальності та духовної стійкості, зокрема в умовах кризових ситуацій [7]. У контексті формування професійного іміджу це дає підстави стверджувати, що образ студента як майбутнього фахівця набуває цілісності за умови усвідомлення ним глибинного сенсу професійної діяльності та прийняття професії як особистісно значущої цінності.

Суттєвий внесок у розкриття духовного виміру моральної самосвідомості зробив Р. Ассаджиолі – засновник психосинтезу. Він розглядав особистість як цілісну систему, у якій духовний компонент виконує інтегративну функцію, забезпечуючи узгодженість особистісних якостей, цінностей і професійних прагнень. У такому підході моральна самосвідомість постає результатом духовного самопізнання та внутрішньої інтеграції [8]. У площині професійного становлення це означає, що моральна самосвідомість є важливим чинником інтеграції професійних компетентностей, ціннісних орієнтацій і поведінкових проявів, забезпечуючи цілісність і гармонійність професійного іміджу.

Українські дослідники розглядають моральну самосвідомість як складне інтегративне психологічне утворення, що має визначальне значення для особистісного розвитку та професійного становлення людини. У цьому контексті моральна самосвідомість виконує функцію внутрішнього регулятора поведінки, забезпечуючи узгодженість дій особистості з її ціннісними орієнтаціями та соціально схвальними нормами.

Зокрема, І. Бех акцентує увагу на тому, що моральна самосвідомість охоплює усвідомлення власних моральних принципів, відповідальність за вчинки та здатність до рефлексивного осмислення етичних

дилем [1]. Завдяки цьому вона сприяє формуванню соціально відповідальної та професійно зрілої позиції особистості, що безпосередньо відображається на характері її професійного іміджу.

Подальший розвиток цієї проблематики простежується в межах аксіологічного підходу, представником якого є З. Карпенко. Науковиця розглядає моральну самосвідомість як складову аксіогенезу – процесу становлення ціннісної сфери особистості, у ході якого моральні цінності інтеріоризуються та набувають функції внутрішніх мотиваційних регуляторів діяльності [4]. Саме така внутрішня інтеграція цінностей забезпечує цілісність професійної поведінки фахівця та формування його позитивного іміджу як етично зрілої й ціннісно орієнтованої особистості.

У руслі духовно-особистісного підходу М. Савчин інтерпретує моральну самосвідомість як глибинне екзистенційне утворення, пов'язане з категоріями совісті, відповідальності, свободи вибору та здатності до самотрансценденції [6]. У такому розумінні моральна самосвідомість забезпечує внутрішню узгодженість професійної діяльності фахівця з його духовними переконаннями, надаючи професійному іміджу автентичності, стійкості та гуманістичної спрямованості.

Узагальнюючи наукові підходи, моральну самосвідомість доцільно розглядати як багатовимірне особистісне утворення, що охоплює усвідомлення моральних цінностей і принципів, відповідальність за власні вчинки та здатність до свідомого морального вибору. Її формування відбувається у процесі соціалізації, професійної підготовки та духовного самопізнання, забезпечуючи внутрішню регуляцію поведінки в професійно значущих ситуаціях.

Важливим аспектом становлення моральної самосвідомості є духовний розвиток особистості. За Е. Помиткіним, духовне зростання пов'язане з актуалізацією духовного потенціалу через процеси рефлексії, децентрації та трансценденції. У цьому процесі моральна самосвідомість виступає провідним механізмом подолання егоцентричних установок та орієнтації на вищі духовні цінності – Добро, Любов і Істину. У студентському віці ці процеси посилюються кризою ідентичності, в межах якої моральна рефлексія стає підґрунтям формування автентичного образу «Я», зокрема в професійній сфері [5].

Саме тому процес духовного становлення особистості студента нерозривно пов'язаний із розвитком моральної самосвідомості, оскільки саме вона забезпечує усвідомлення смислу професійного буття, формування стійкої внутрішньої позиції та ієрархії особистісно значущих цінностей. У цьому вимірі духовність постає не як абстрактне поняття, а як внутрішньо переживана екзистенційна реальність, що зумовлює життєву спрямованість, поведінкові стратегії та характер професійної самореалізації майбутнього фахівця.

Сформована моральна самосвідомість сприяє виходу студента за межі утилітарного розуміння професійної діяльності та орієнтації на гуманістичні ідеали, усвідомлену відповідальність перед іншими людьми й суспільством загалом. Вона забезпечує розвиток внутрішньої свободи, здатності до саморегуляції, морального вибору та духовної стійкості, що виступають необхідними передумовами досягнення професійної зрілості.

У професійній площині моральна самосвідомість виявляється через дотримання етичних норм, чесність, повагу до гідності іншого та відповідальне ставлення до результатів власної діяльності. Сукупність цих характеристик формує підґрунтя позитивного професійного іміджу, який постає як соціально значущий образ фахівця, у якому поєднуються високий рівень професійної компетентності та моральна надійність.

У зв'язку з цим у сучасних наукових дослідженнях зростає увага до проблеми моральної самосвідомості в контексті професійної підготовки та формування професійного іміджу майбутніх фахівців. Вітчизняні науковці наголошують на визначальній ролі духовно-моральних цінностей у процесі становлення професійної ідентичності, розвитку рефлексивних здатностей і формування відповідального ставлення до майбутньої професійної діяльності, що набуває особливої значущості для професій типу «людина-людина».

Отже, узагальнення наукових підходів дає підстави стверджувати, що моральна самосвідомість є багатовимірним особистісним утворенням, тісно пов'язаним із духовним розвитком особистості, і виступає ключовим чинником формування цілісного та автентичного професійного іміджу студентської молоді.

Мета статті: визначити роль моральної самосвідомості у формуванні професійного іміджу та духовного потенціалу студентів, а також з'ясувати її вплив на розвиток моральних якостей, професійної відповідальності та духовної зрілості майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Професійний імідж студентів постає як динамічне утворення, що формується в освітньому та соціальному середовищі й охоплює як зовнішні (візуально-комунікативні), так і внутрішні (ціннісно-моральні) складники. У цьому процесі моральна самосвідомість виконує системоутворювальну функцію, забезпечуючи автентичність професійної поведінки, послідовність дій та формування довіри з боку соціального оточення.

Як складне психологічне утворення моральна самосвідомість має певну внутрішню структуру. Водночас у наукових дослідженнях відсутня єдина загальноприйнята позиція щодо її структурної організації,

що зумовлює необхідність звернення до різних теоретичних підходів, представлених у філософії, психології та педагогіці.

У структурі моральної самосвідомості зазвичай виокремлюють такі компоненти: моральна рефлексія, ціннісне самовизначення, етична відповідальність та здатність до самоконтролю. Саме ці складники забезпечують узгодженість між внутрішніми переконаннями особистості та зовнішніми проявами її професійної діяльності. Так, І. Бех зазначає, що моральна свідомість особистості структурно характеризується наявністю ієрархії моральних цінностей, моральних уявлень, поглядів і переконань, моральних мотивів, а також раціональних та емоційних компонентів, які реалізуються у вчинках і поведінці особистості [1].

У межах дослідження проблеми виховання моральної свідомості вчені виокремлюють такі її структурні елементи, як моральні уявлення і поняття, моральні знання та переконання, ціннісні орієнтації, інтерес до моральних проблем, моральні мотиви та система моральних стосунків [2].

Інший підхід до розуміння структури моральної самосвідомості представлений у працях М. Боришевського, який підкреслює, що до утворень, які формують підсистему свідомості й самосвідомості особистості або органічно з нею пов'язані, належать світогляд, переконання, ідеали, ціннісні орієнтації, спрямованість, соціальні потреби, мотиви, інтереси, прагнення, соціально орієнтоване мислення, почуття та вольові якості [3].

Аналізуючи різні наукові підходи до визначення структури моральної самосвідомості особистості, доцільно виокремити спільні структурні компоненти, притаманні більшості з них. Із метою систематизації ці компоненти умовно об'єднано у кілька взаємопов'язаних груп, а саме:

- когнітивний компонент, що охоплює моральні уявлення, моральні поняття та моральні знання;
- світоглядно-ціннісний компонент, до якого належать моральні переконання, ціннісні орієнтації, ставлення та інтерес до моральних проблем;
- поведінковий компонент, представлений моральними мотивами та системою моральних стосунків;
- емоційний компонент, який охоплює моральні почуття.

Варто зауважити, що запропонований поділ структурних компонентів є умовним, оскільки в реальному житті ставлення особистості до інших людей формується і виявляється у взаємодії всіх зазначених складників у їхній цілісності. Фактично ці компоненти функціонують у структурі моральної свідомості як єдина інтегрована система. Водночас таке групування, на нашу думку, відображає основні форми активності особистості в різних видах діяльності, що має безпосередній вплив на процес формування професійного іміджу.

Подібне розуміння ставлення людини до іншого дає підстави стверджувати, що моральна свідомість формується в процесі соціальної взаємодії особистості з навколишнім середовищем. У ході цього процесу відбувається інтеріоризація моральних норм і цінностей, у результаті чого може сформуватися сприйняття іншої людини як найвищої соціальної та життєвої цінності. Саме таке сприйняття виступає важливою передумовою морально вмотивованої поведінки особистості, яка реалізується в різних сферах її життєдіяльності та професійної діяльності.

У професійному контексті окреслена закономірність набуває особливої актуальності, оскільки в умовах сучасного суспільства професійний імідж постає одним із ключових чинників успішної самореалізації особистості. Його формування зумовлюється не лише рівнем професійної компетентності, зовнішніми характеристиками чи комунікативними здібностями, а значною мірою визначається внутрішніми ціннісно-моральними орієнтаціями фахівця. Саме моральна самосвідомість детермінує специфіку професійної поведінки, характер ставлення до виконання службових обов'язків, взаємодії з колегами та відповідальності перед суспільством у цілому.

Вплив моральної самосвідомості на формування професійного іміджу виявляється безпосередньо у кількох взаємопов'язаних аспектах. По-перше, через усвідомлення власних моральних мотивів і переконань студент вибудовує позитивну самопрезентацію, що ґрунтується на таких якостях, як чесність, справедливість і альтруїзм. По-друге, у процесі духовного розвитку відбувається інтеграція універсальних цінностей – життя, свободи, гуманізму – а також трансцендентних орієнтацій, пов'язаних із прагненням до вищого сенсу, у структуру професійної поведінки. По-третє, студенти з розвинутою моральною самосвідомістю виявляють вищу здатність до подолання професійних викликів, зокрема етичних дилем, що сприяє зміцненню їхнього іміджу як надійних і відповідальних фахівців.

Оскільки моральна самосвідомість безпосередньо пов'язана з духовним зростанням особистості, вона виступає базовою основою формування професійного іміджу майбутнього фахівця, особливо у сфері соціонічних професій. Духовність у цьому контексті визначає цільові орієнтири життєдіяльності, відповідаючи на питання «заради чого здійснюється діяльність», тоді як мораль окреслює способи її реалізації, тобто «як саме вона здійснюється». Відповідно моральну самосвідомість доцільно розглядати як форму рефлексивного усвідомлення особистістю власних етичних установок, мотиваційних детермінант і поведінкових проявів, що виконує системоутворювальну функцію в процесі духовного розвитку.

Як складне інтегративне утворення моральна самосвідомість охоплює сукупність взаємопов'язаних структурних компонентів, зокрема моральні уявлення та поняття, етичні знання, переконання, ціннісні орієнтації, спрямованість на осмислення моральних проблем, мотиваційну сферу та специфіку міжособистісних взаємин, забезпечуючи цілісність і внутрішню узгодженість професійного іміджу особистості. Реалізація духовних цінностей у конкретних життєвих і професійно значущих ситуаціях сприяє розширенню пізнавальної та діяльній сфер майбутнього фахівця, що, у свою чергу, активізує процес актуалізації його духовного потенціалу. Зазначений процес відображається у формуванні стійких моральних якостей, зокрема благородства, щедрості, чуйності, безкорисливості, милосердя та інших, які є важливими детермінантами становлення позитивного професійного іміджу.

У ході професійного становлення студент поступово набуває здатності діяти відповідно до внутрішньо інтеріоризованих морально-ціннісних орієнтирів, а не лише в межах зовнішньо заданих нормативних вимог. Така внутрішня регуляція поведінки сприяє формуванню автентичного й цілісного професійного іміджу. Саме інтеграція професійної компетентності, етичної відповідальності та внутрішньої ціннісної стійкості забезпечує соціальну привабливість фахівця й ефективність його залучення у професійне середовище.

Особливого значення набуває те, що в студентському віці процес формування моральної самосвідомості безпосередньо впливає на становлення професійної ідентичності. Завдяки рефлексивному усвідомленню власних цінностей і моральних принципів майбутній фахівець отримує можливість конструювати образ себе як компетентного, етично відповідального та соціально активного професіонала, що становить важливу складову позитивного професійного іміджу.

Із метою поглибленого аналізу ролі моральної самосвідомості в духовному розвитку особистості було проведено емпіричне дослідження з використанням методу множинного регресійного аналізу. Основним завданням дослідження стало вивчення логіки формування професійного іміджу крізь призму його ціннісно-моральних складників, зокрема рівня розвитку духовного потенціалу особистості. Для реалізації поставленої мети застосовано методіку Е. Помиткіна «Духовний потенціал», яка дає змогу визначити ступінь сформованості духовних цінностей та їхній вплив на мотиваційні й поведінкові прояви особистості. Залежною змінною у дослідженні був духовний потенціал особистості (відповідно до концептуальних положень М. В. Савчина та Е. О. Помиткіна), тоді як незалежними змінними – різні підструктури та особистісні орієнтації. Для дослідження предикатів духовного потенціалу було попередньо проведено множинний регресійний аналіз для визначення впливу (вкладу) кожної підструктури та орієнтації на духовний потенціал. На вказаній нижче гістограмі розсіювання змінної «Духовний потенціал» не відрізняється від нормального, що дозволяє застосовувати всі параметричні критерії для проведення аналізів.

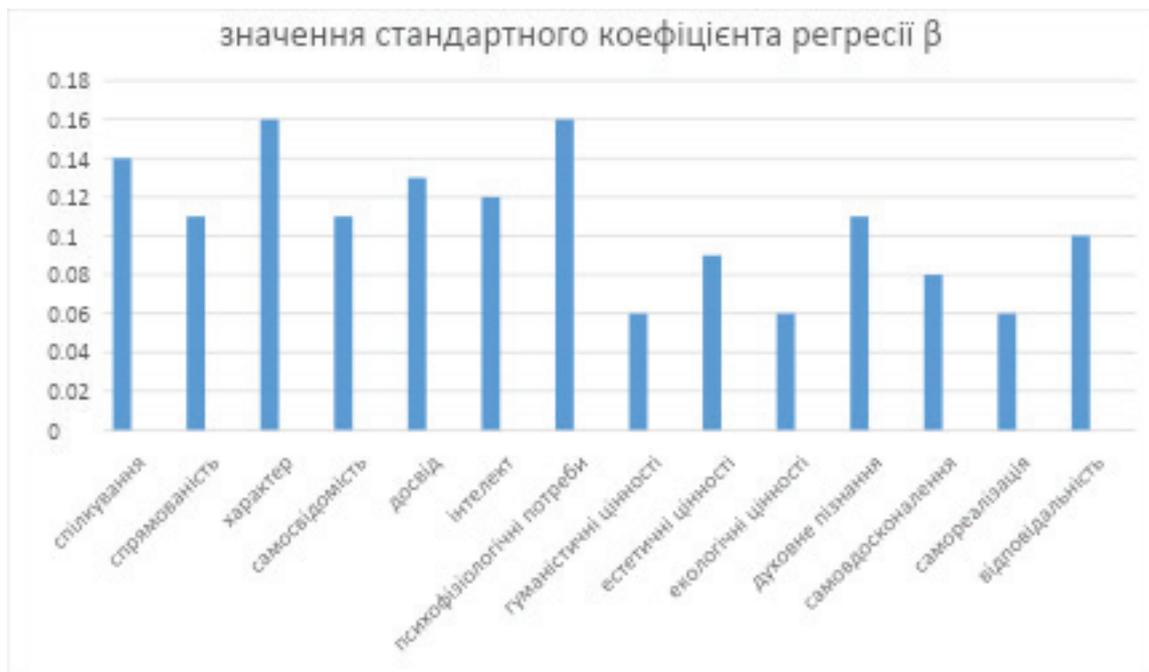

Рис. 1. Розсіювання змінної «Духовний потенціал»

Результати множинного регресійного аналізу представлені у вигляді гістограми стандартних коефіцієнтів регресії (β), що відображають відносний внесок кожного предиктора у пояснення варіації

духовного потенціалу. Найсуттєвіший вплив виявлено у факторів «Характер» ($\beta = 0,16$) та «Психологічні потреби» ($\beta = 0,16$), що підкреслює провідну роль стійких особистісних рис і когнітивних здібностей у формуванні духовного потенціалу майбутнього фахівця.

Серед значущих детермінант також виділяються «Спілкування» ($\beta = 0,14$), «Досвід» ($\beta \approx 0,13$), «Духовна спрямованість» ($\beta = 0,11$), «Самосвідомість» ($\beta = 0,11$), «Духовне пізнання» ($\beta = 0,11$) та Духовна відповідальність ($\beta \approx 0,10$). Ці результати свідчать про комплексний характер детермінант духовного потенціалу, де соціальні, когнітивні та ціннісно-моральні компоненти функціонують у взаємозв'язку. Особливо важливим є внесок «Самосвідомості», що демонструє тісний взаємозв'язок духовного потенціалу з моральною рефлексією. Студент із розвинутою моральною самосвідомістю демонструє відповідальне ставлення до навчальної та майбутньої професійної діяльності, здатність до етичної взаємодії, повагу до інших та готовність до самовдосконалення. Саме ці якості формують стійкий позитивний професійний імідж, що не залежить від ситуативних чинників чи зовнішніх атрибутів.

Менший, але позитивний внесок спостерігається у таких змінних, як «Гуманістичні цінності» ($\beta = 0,09$), «Самовдосконалення» ($\beta \approx 0,08$) «Естетичні орієнтації» ($\beta = 0,08$) та «Самореалізація» ($\beta = 0,06$). Це свідчить про їхній опосередкований вплив на становлення духовного потенціалу. Високі значення β для факторів «Характер», «Спілкування» та «Досвід» вказують на те, що духовне зростання реалізується через поєднання етичної стійкості, емпатії та когнітивної глибини – аспектів, безпосередньо пов'язаних із розвитком моральної самосвідомості.

Моральна самосвідомість, виступаючи одним із ключових предикторів духовного потенціалу, здійснює безпосередній вплив на формування професійного іміджу студента. Зокрема, високий рівень моральної самосвідомості стимулює глибоку рефлексію над етичними аспектами професійної діяльності, що сприяє конструюванню образу компетентного, надійного та відповідального фахівця. Духовне зростання, яке проявляється через процеси самовдосконалення, самореалізації та формування гуманістичних і естетичних орієнтацій, дозволяє студенту інтегрувати універсальні цінності у професійну поведінку. Це надає професійному іміджу автентичності, цілісності та соціальної привабливості, оскільки внутрішня моральна орієнтація узгоджується з зовнішньою професійною діяльністю.

Результати множинного регресійного аналізу підтверджують інтегративний характер духовного потенціалу, який формується під впливом особистісних, когнітивних та морально-ціннісних детермінант, що визначають професійний імідж майбутнього фахівця. Додатково соціальні предиктори, такі як комунікативні навички та відповідальність, посилюють соціальну компетентність студентів, забезпечуючи адекватне сприйняття їхнього професійного образу в колективі та суспільстві, що створює основу для формування позитивного професійного іміджу, який поєднує етичну надійність, професійну ефективність та соціальну прийнятність.

Отже, емпіричні дані підтверджують теоретичні положення щодо того, що моральна самосвідомість є не лише компонентом духовного потенціалу, а й одним із ключових чинників його розвитку, що підтверджується високим внеском відповідних предикторів у регресійній моделі. У студентів це сприяє гармонійному формуванню професійного іміджу як етичного та духовно збагаченого образу майбутнього фахівця. Саме тому формування моральної самосвідомості та духовного потенціалу є необхідною умовою становлення професійної ідентичності та розвитку цілісного позитивного іміджу майбутнього фахівця.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Моральна самосвідомість виступає визначальним чинником розвитку професійного іміджу студентів, забезпечуючи його цілісність, автентичність і внутрішню ціннісну насиченість. У контексті духовного зростання вона формує внутрішню відповідальність, ціннісну стійкість та готовність до професійної самореалізації, дозволяє студенту орієнтуватися на вищі гуманістичні цінності, усвідомлювати сенс професійної діяльності та реалізовувати її відповідно до етичних норм. Високий рівень моральної самосвідомості формує автентичний, цілісний і соціально привабливий професійний імідж, що поєднує компетентність, етичну відповідальність і внутрішню ціннісну орієнтацію. Професійний імідж, який формується на основі моральної самосвідомості, виходить за межі зовнішніх характеристик і постає як прояв духовно зрілої особистості, здатної здійснювати моральний вибір та реалізовувати гуманістично орієнтовану професійну діяльність.

Отже, моральна самосвідомість виступає провідним чинником розвитку професійного іміджу студента з огляду на те, що вона, по-перше, забезпечує його автентичність, запобігаючи розбіжностям між зовнішніми проявами поведінки та внутрішніми переконаннями особистості, що сприяє створенню образу, який викликає довіру. По-друге, усвідомлення власних моральних принципів активізує процеси самоаналізу й рефлексії, які є необхідною основою професійного саморозвитку. По-третє, у контексті духовного зростання моральна самосвідомість сприяє інтеграції духовних цінностей, трансформуючи професійний імідж із поверхневого соціального образу в глибоко особистісний та морально значущий феномен.

У практичному аспекті результати дослідження підкреслюють важливість інтеграції у навчальні програми компонентів, які сприяють розвитку моральної рефлексії, духовної культури та соціальної компетентності, оскільки вони безпосередньо впливають на професійне становлення студентів та їх ефективну інтеграцію у професійне середовище. Освітні програми мають акцентувати увагу на розвитку моральної самосвідомості через рефлексивні практики, що стимулюють духовне зростання та професійну ефективність.

Література:

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку. Київ : Академвидав, 2012. 256 с.
2. Білозерська С.І. Психологія морального виховання. Монографія. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. 245с.
3. Боришевський М. Й. Психологічні закономірності розвитку духовності особистості : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2011. 200 с.
4. Карпенко З. С. Аксиологічна психологія особистості. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. 512 с
5. Помиткін Е. В. Розвиток самосвідомості в контексті духовності. *Психологія і суспільство*. 2020. Вип. 5. С. 45–53.
6. Савчин М. Духовний потенціал людини : монографія. Вид. 2, пер. і допов. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 508 с.
7. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Київ : Книжний клуб «Клуб Семейного Досуга», 2019. 316 с.
8. Assagioly R. The act of will. London.: Wildwood House, 1974. 278 p
9. Kohlberg L. The Psychology of Moral Development: The Nature and Validity of Moral Stages. Vol. 2. Essays on Moral Development. New York : Harper & Row, 1984. 768 p.
10. Piaget J. The Moral Judgment of the Child. New York : Free Press, 1997. 416 p.

References:

1. Bekh I. D. (2012) Osobystist' u prostori dukhovnoho rozvytku [Personality in the Space of Spiritual Development]. Kyiv : Akademvydav. 256 s.
2. Bilozers'ka S.I. (2010) Psykholohiya moral'noho vykhovannya. Monohrafiya [Psychology of Moral Education. Monograph]. Drohobych: Redaktsiyno-vydavnychy viddil DDPU imeni Ivana Franka. 245s.
3. Boryshevskyy M. Y. (2011) Psykholohichni zakonomirnosti rozvytku dukhovnosti osobystosti : monohrafiya [Psychological Patterns of the Development of Spirituality of the Personality: Monograph]. Kyiv : Pedahohichna dumka. 200 s.
4. Karpenko Z. S. (2009) Aksiolohichna psykholohiya osobystosti [Axiological Psychology of the Personality]. Ivano-Frankivs'k : Lileya-NV. 512 s
5. Pomytkin E. V. (2020) Rozvytok samosvidomosti v konteksti dukhovnosti [Development of Self-Consciousness in the Context of Spirituality]. *Psykhohohiya i suspil'stvo*. Vyp. 5. S. 45–53.
6. Savchyn M. (2010) Dukhovnyy potentsial lyudyny : monohrafiya [Spiritual potential of man: monograph]. Vyd. 2, per. i dopov. Ivano-Frankivs'k : Misto NV. 508 s.
7. Frankl V. (2019) Lyudyna v poshukakh spravzhn'oho sensu. Psykholoh u kontstabori [Man in search of true meaning. Psychologist in a concentration camp]. Kyiv : Knyzhnyy klub «Klub Semeynoho Dosuha». 316 s
8. Assagioly R. (1974) The act of will. London.: Wildwood House. 278 p
9. Kohlberg L. (1984) The Psychology of Moral Development: The Nature and Validity of Moral Stages. Vol. 2. Essays on Moral Development. New York : Harper & Row. 768 p.
10. Piaget J. (1997) The Moral Judgment of the Child. New York : Free Press. 416 p.